

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU – HRVATSKI STUDIJI
FILOZOFSKI FAKULTET DRUŽBE ISUSOVE U ZAGREBU

HEBREJSKI JEZIK SV. PISMA

Materijali za prvi kolokvij

Skripta – 1. izdanje
Uredila Tanja Lakić

Profesor: doc. dr. sc. Niko Bilić
<http://www.ffdi.hr/amdg>

Zagreb, ak. godina 2009./2010. (05.02.10.)

Raspored materijala po vježbama

VJEŽBA	DATUM	SADRŽAJ (uz nove riječi i štivo)
1. vježba	06.10.09.	finalni ispis ("kamenpec") * deset najčešćih suglasnika * samoglasno slovo * punktiranje * veliki holem * naglasak * alef * he
2. vježba	13.10.09.	sin i šin * sin i samek * glasovi "begadkefat" * izgovor novih slova * cijela abeceda * samoglasnici: hirek, segol, kibuc, šurek * samoglasna slova: jod, vav, he
3. vježba	20.10.09.	patah furtivum (ušuljani) * šva quiescens (tihi) * dageš forte * kamec hatuf
4. vježba	27.10.09.	dageš forte / tihi šva (ponavljanje) * šva mobile (zvučni) * zvučni ili tihi šva? * šva medium * hatef samoglasnici * kamec hatuf * veznik vav
5. vježba	03.10.09.	segolirane imenice * kontekstualni i pauzalni oblik
6. vježba	10.11.09.	he locale * glagolske rečenice * prijedlozi * hebrejska složenica * semantika
Ponavljanje i nadoknada iz 6. vježbe	17.11.09.	N. B.: prijašnja 5. vježba je zbog veličine podijeljena na trenutačnu 5. i 6. vježbu
7. vježba	24.11.09.	određeni član * objektna čestica (akuzativni znak)
8. vježba	01.12.09.	glagoli: Qal perfekt
Bezgrešno začće BDM	08.12.09.	nema predavanja
9. vježba	15.12.09.	ponavljanje: Qal perfekt * prijedlozi s osobnozamjениčkim sufiksima * pokazna zamjenica * sintaksa * imenske rečenice * vježba: Ps 23,1b-3 Dodatni primjeri kako se tvori Qal perfekt.
10. vježba	12.01.10.	osobne zamjenice * glagoli: particip aktivni i pasivni * pridjev
11. vježba	19.01.10.	glagoli: Qal imperfekt
12. vježba	26.01.10.	glagoli: Qal vau-imperfekt * imperativ pravilnih glagola * imperativ nepravilnih glagola

Dodatni dokumenti mogu se pronaći na www.ffdi.hr/amdg

HEBREJSKO PISMO

a) slova (suglasnici)

r. br.	ispis	trans.	naziv	broj
1.	א	'	alef	1
2.	ב	b	bet	2
3.	ג	g	gimel	3
4.	ד	d	dalet	4
5.	ה	h	he	5
6.	ו	v	vav	6
7.	ז	z	zajin	7
8.	ח	ḥ	het	8
9.	ט	ṭ	tet	9
10.	י	j	jod	10
11.	כ	k	kaf	20
12.	ל	l	lamed	30
13.	מ	m	mem	40
14.	נ	n	nun	50
15.	ס	s	samek	60
16.	ע	'	ajin	70
17.	פ	f/p	pe	80
18.	צ	ṣ	cade	90
19.	ק	q	kof	100
20.	ר	r	reš	200
21a.	ש	ś	sin	300
21b.	שׁ	š	šin	300
22.	ת	t	tau	400

ב, ג, ד, פ, פ, ת imaju *dageš lene* kad stoje na početku sloga. Inače *dageš forte* podvostručuje slovo (npr. חַגַּי *ḥaggaj*).

Kaf, mem, nun, pe i cade imaju poseban oblik na kraju riječi.

Mapik označuje da se ה na kraju riječi čita.

ה, ו, י mogu označavati samoglasnike („samoglasna slova“).

b) mazoretski znakovi (samoglasnici)

(suglasnici u tablici samo pokazuju položaj znakova za samoglasnike)

glas „a“			
1.	אָ	<i>mā</i>	kamec
3.	אֲ	<i>mâ</i>	s ה (kamec plene)
2.	אִ	<i>ma</i>	patah
4.	אִי	<i>no^aḥ</i>	patah furtivum. ispred ה ו י ע na kraju riječi
5.	אֲ	<i>m^a</i>	hatef patah
glas „e“			
6.	אֵ	<i>me</i>	cere
7.	אֵי	<i>mê</i>	s י ili ה (cere plene)
8.	אֶ	<i>mæ</i>	segol
9.	אֶי	<i>mæ + ^</i>	s י ili ה (segol plene)
10.	אֵ	<i>m^e</i>	šva mobile
11.	אֶ	<i>m^e</i>	hatef segol
glas „i“			
12.	אִי	<i>mi</i>	hirek
13.	אִי	<i>mî</i>	hirek plene
glas „o“			
14.	אֹ	<i>mo</i>	holem
15.	אֹ	<i>ô</i>	holem magnum
16.	אֹ	<i>mô</i>	s ה (holem plene)
17.	אֹ	<i>ḥâk</i>	kamec hatuf. zatvoren + nenaglašen slog
18.	אֹ	<i>m^o</i>	hatef kamec
glas „u“			
19.	אִי	<i>mu</i>	kibuc
20.	אִי	<i>û</i>	šurek

Uvod u hebrejski jezik Biblije

1. Vježba

(u dokumentu su korištena slova iz programa BibleWorks koja se mogu naći na <http://www.bibleworks.com/fonts.html>)

fontovi: bwhebb, bwtransh

Ako se tekst otvara programom Mozilla Firefox lako se može povećati prikaz na ekranu pritiskom na Ctrl-+

וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
[v^eahavta'et adonaj `eloheka]

Pronađite par!

הַמָּן יוֹן יוֹאֵל כְּלֵב נָבוֹת
jāvān kāleb nābôt jô'el hāmān

Tri su duga samoglasnika koje treba prepoznati: *ā e ô*

i deset je suglasnika: ' b h v j k l m n t

od kojih jedan ima poseban oblik na kraju riječi. Alef je prisutan i u hrvatskom kao stanka, odnosno glas koji odvaja dva samoglasnika npr. u riječi „poopćiti“.

Trankribirajte na temelju rezultata: אֵל יוֹבב נָתַן

Napišite na hebrejskom: *nābāl lābān 'ōn*

Biblijska imena

מוֹאָב Moab (narod i zemlja istočno od Mrtvog mora)

יֹאָב Joab (Davidov vojskovođa)

יֹנָתָן Jonatan (Šaulov sin i prijatelj Davidov)

Biblijsko je pismo *kvadratno*. Iz aramejskog pisma koje je izvedeno od feničanskog nastalo je daljnjom stilizacijom hebrejsko kvadratno pismo koje se tako zove zato što svako slovo naznačuje obrise kvadrata.

Finalni ispis

Pet od 22 slova imaju poseban oblik kad se nađu na kraju riječi.

Deset najčešćih suglasnika

Ova slova se odlikuju po tome što pojavljuju ne samo u korijenu riječi nego i u nastavcima i u prefiksima. Tri imaju poseban *finalni ispisi*. Uočimo oblik i ime slova, te transkripciju i redosljed!

1.	א	alef	'		
2.	ב	bet	b		
5.	ה	he	h		
6.	ו	vav	v		
10.	י	jod	j		
11.	כ	kaf	k	na kraju:	ך
12.	ל	lamed	l		
13.	מ	mem	m	na kraju:	ם
14.	נ	nun	n	na kraju	ן
22.	ת	tau	t		

Ostalih 12 slova hebr. abecede pojavljuje se jedino u korijenu riječi.

Piše se i čita s desna na lijevo. Rukopis imitira i odgovara tiskanoj abecedi.

Treba točno razlikovati: ב / כ, נ / כ, ו / ך, ה / ת.

Samoglasno slovo (mater lectionis)

Ispočetka hebrejsko pismo nije bilježilo samoglasnike, ali dugi su samoglasnici na kraju riječi, a ponekad i unutar riječ označavani slovima he, vav i jod. Stoga znakovi ה, ו i י mogu označavati ili suglasnike ili samoglasnike:

usp. יוון = *jāvān*

יואל = *jō'el*

Vav prvi put označava suglasnik v, drugi put samoglasnik o.

Punktiranje

Nakon što je jezik izumro židovski su učenjaci zvani *mazoreti* iznašli znakove za označavanje samoglasnika kako bi se sačuvao jedinstven način izgovora tj. čitanja. Znakove su pisali ispod ili iznad suglasnika u svetom tekstu. Tiberijadska škola iz 8. stoljeća je prevladala.

Znak za samoglasnik stoji **ispod** slova **nakon** kojeg se samoglasnik izgovara, samo točka za samoglasnik "o" stoji *lijevo iznad* suglasnika

Primjer	Trans.	Primjer	Trans.	Ime dijakritičkog znaka
מָ	<i>mā</i>	וַ	<i>va</i>	kamec
מֶ	<i>me</i>	לֶ	<i>le</i>	ceré
מֹ	<i>mo</i>	יֹ	<i>jo</i>	holem

Veliki holem ili holem magnum

Ako se u biblijskom tekstu već nalazilo samoglasno slovo, onda su mazoreti stavili svoj znak za samoglasnik uz to slovo. Tako je nastalo dvostruko označavanje samoglasnika. Pritom je točka koja označava holem spojena sa samoglasnim slovom vau u tzv. holem magnum: םֹ

U biblijskom tekstu naći će se oba načina pisanja: i sa samoglasnim slovom (*scriptio plena*) i bez samoglasnog slova (*scriptio defectiva*). Tako npr. Joabovo ime stoji redovito u punom ispisu: יֹאבֹ ali će se u 1 Kr 1,19 naći bez samoglasnog slova יֹבֹ. U transkripciji se može razlikovati između *jôab* i *joab*.

Naglasak

Ako nema druge oznake riječ se naglašava na posljednjem slogu:

נָתַן se čita kao natán.

Dvije ili više riječi mogu biti povezane u jedno pri čemu posljednja riječ nosi naglasak. Veza između dvije riječi može označavati crtica koja veže tzv. *maqfef*. Npr.

בֵּית־אֵל bet-'el

Alef

Alef je pravi suglasnik. Međutim na kraju sloga alef se najčešće ne izgovara tj. kvijescira. To je osobito važno kad se alef nalazi na kraju riječi.

Npr. אֵלֵּא 'elā 1 Kr 4,18 (jednako se čita kao אֵלֵּא Post 36,41)

He

He je na kraju riječi gotovo uvijek samoglasno slovo, pa se stoga ne čita kao suglasnik. Najčešće se radi o glasu "a" na kraju riječi kao npr. u imenu לֵאָה *le'â* (Lea, žena Jakovljeva). Za razliku od alefa koji će uz dodatak gramatičkih nastavaka opet dobiti suglasničku vrijednost, he ostaje samoglasno slovo tj. ne čita se kao "h".

U rijetkim slučajevima gdje he na kraju riječi ima vrijednost suglasnika u nj se upisuje dijaktrički znak *mappiq*, npr.

יְהִי *jāh* (skraćeni oblik Božjeg imena).

Biblijska imena za vježbu:

יִוָּאֵל יוֹבֵב יוֹאָב כָּלֵב לֵאָה לְבֹן יוֹתָם נְבוֹת

נְבִל יוֹאָב יוֹנָה נְתָן אֲמֹן הַמֶּן יְהִי יוֹנָתָן

Poredajte ova imena po abecedi tj. hebr. alfabetu!

Napišite na hebrejskom ova imena: Lea, Amon, Joel, Jona, Jotam.

27.02.08. Uređeno: 02.04.08., 06.10.09., 22.10.09.

2. Vježba

www.ffdi.hr/amdg

Pomagala za učenje hebrejskog jezika:

<http://www.ancient-hebrew.org> (u rubrici "learn")

HB na internetu (ispis i izgovor): www.mechon-mamre.org

Predvježba:

Pokušajte prepoznati kako se čita koja hebrejska riječ. Povežite brojeke s lijeve strane s slovima na desnoj strani tablice.

Po dužini		Po abecedi	
1. גָּד	2. דָּן	a) 'ehûd	b) 'ôfir
3. רוּת	4. פּוֹל*	c) 'āsāf	d) 'āšer
5. כּוֹשׁ	6. אֲשֵׁר	e) gād	f) dāgôn
7. אֲסַף	8. מוֹשֶׁה	g) dān	h) kûš
9. דָּגוֹן**	10. תְּבוּר	i) mošæ	j) pûl
11. אֶהוּד	12. אוֹפִיר	k) rût	l) tābôr

*Asirski kralj 2 Kr 15,19

**filistejsko božanstvo, 1 Sam 5

(Novi samoglasnici: û î æ; Nova slova za: g d s p/f r š; ך je finalni oblik od פ)

Riječi:

מוֹשֶׁה	Izl 2,10	mošæ	Mojsije
דָּוִד / דְּוִיד	1 Sam 16,13	david / davîd	David
שָׁאוּל	1 Sam 9,2	šā'ûl	Šaul
לֵוִי	Post 29,34	levî	Levi
יוֹסֵף	Post 30,24	jôsef	Josip

Sin i šin

Slova **sin** ש *ś* i **šin** ש *š* su nastala iz dvoznačnog slova ש

שָׂרָה *śārâ* Sara ("kneginja")

שָׂרָה *šārâ* pjevačica (שִׁיר *šîr* pjesma)

Sin i samek

ש *ś* i ס *s* poprimaju praktički isti izgovor: "s" npr.

שָׂרָה *śārâ* Sara

סָרָה *sārâ* bunt

premda se u slavenskim jezicima može razlikovati "tvrdo" i "meko" š.

Glasovi "begadkefat"

בְּרוּךְ	[baruh]
יוֹסֵף	[josef]
תֵּל אַבִּיב	[tel aviv]

U pisanju se razlikuju pomoću točke *dageš lene*, u transkripciji i u izgovoru razlika je nužna kod "p" i "f".

ispis (na početku sloga)	ispis	transkr.	izg.
בְּ	ב	b	b/v
גְּ	ג	g	
דְּ	ד	d	
כְּ	כ	k	k/h
פְּ	פ	p/f	p/f
תְּ	ת	t	t

npr. אֲשֶׁדּוּד Ašdod, גִּלְגַּל Gilgal, נַפְתָּלִי Naftali

Izgovor novih slova:

ז	z	zajin	[z]
ח	ḥ	het	"tvrdo" h
ע	‘	ajin	stanka u izgovoru (kao alef)
ט	ṭ	tet	u praksi isto kao tau [t]
ס	ṣ	cade	u praksi više [s] negoli [c]
ק	q	kof	u praksi [k] kao i kaf na početku sloga

Cijela hebr. abeceda

br.	ispis	transkr.	naziv
1.	א	’	alef
2.	ב	b	bet
3.	ג	g	gimel
4.	ד	d	dalet
5.	ה	h	he
6.	ו	v	vav
7.	ז	z	zajin
8.	ח	ḥ	het
9.	ט	ṭ	tet
10.	י	j	jod
11.	כ	k	kaf
12.	ל	l	lamed

13.	מ	m	mem
14.	נ	n	nun
15.	ס	s	samek
16.	ע	‘	ajin
17.	פ	f / p	pe
18.	צ	ṣ	cade
19.	ק	q	kof
20.	ר	r	reš
21a.	שׁ	ś	sin
21b.	שׂ	š	šin
22.	ת	t	tau

Slova ט tet, ס samek i ר reš mogu se ispisati u jednom potezu.

Treba dobro razlikovati:

נ/ג, ר/ר, ח/ה, ת/ח, ז/ו, ע/ם, ע/צ, ע/ץ

Samoglasnici:

מִ	<i>mi</i>	hirek
מֶ	<i>mæ</i>	segol
מוּ	<i>mu</i>	kibuc
מֹו	<i>mû</i>	šurek

Samoglasna slova ה ו י

transkr.	unutar riječi	na kraju riječi
â		הַ
ê	יְ	יְ ili הַ
æ	יֶ	הֶ
î	יִ	יִ
ô	וּ	וּ ili הֹ
û	וֹ	וֹ

Kad ה ו י sami nose dijakritičke znakove samoglasnika, onda su suglasnici. Nakon a, o, u י (-aj, -oj, -uj) je suglasnik, a nakon a, e, i ו je suglasnik (-av, -ev, -iv).

Čitati i transkribirati, poredati po abecedi

שָׁפֹן צִידוֹן לְכִישׁ אֲמוּזִין אֲחִזּוּ הֲרִן עֵיבָל קָדַשׁ יִבֵּשׁ
נָדַב יִבִּין דָּתָן נְחֹר שָׂרָה

(05.03.08., uređeno 12.10.09., 23.10.09)

3. vježba

Riječi:

יִשְׂרָאֵל	<i>jiśrā'el</i>	Post 32,29	Izrael
מִצְרַיִם	<i>miśrājim</i>	Post 10,6	Egipat
בָּבֶל	<i>bābæl</i>	Post 10,10	Babilon
אַשּׁוּר	<i>'aššûr</i>	Post 2,14	Ašur
צִיּוֹן	<i>šijjôn</i>	2 Sam 5,7	Sion
אֶפְרַיִם	<i>'æfrājim</i>	Post 41,52	Efrajim
בִּנְיָמִין	<i>binjāmîn</i>	Post 35,18	Benjamin
גִּלְעָד	<i>gil'ād</i>	Post 31,21	Gilead
עַמּוֹן	<i>'ammôn</i>	Post 19,38	Amon
יִצְחָק	<i>jišhāq</i>	Post 17,19	Izak
אַבְשָׁלוֹם	<i>'abšālôm</i>	2 Sam 3,3	Abšalom
חִזְקִיָּהוּ	<i>ħizqijjáhû</i>	2 Kr 16,20	Ezekija
יָרָבֵעַם	<i>jārâb'ām</i>	1 Kr 11,26	Jeroboam

Još jedan dijakritički znak:

kratko "a": פָּ patah

(U kojih 5 imena se pojavljuje?)

Patah furtivum

Ako na kraju riječi stoje הִי, חִי ili עֵ nakon dugog samoglasnika (koji nije ā) pred njih je umetnuto kratko "a". U modernim se izdanjima *patah furtivum* piše pomaknut "ispred" posljednjeg slova. U transkripciji se označava s ^a i nikad nije naglašen:

נֹחַ	<i>no^aħ</i>	Post 5,29	Noa
הוֹשֵׁעַ	<i>hōše^a'</i>	Hoš 1,1	Hošea
יֵשׁוּעַ	<i>ješū^a'</i>	Ezr 2,2	Ješua
מַזְשִׁיחַ	<i>māšī^aħ</i>	Lev 4,3	"pomazanik"

(Točka "mapik" u slovu he ה̣ naznačuje da ono ima vrijednost suglasnika premda je na kraju riječi.)

Tihi šva (šva quiescens)

Suglasnik koji nema nijednog susljednog samoglasnika dobiva znak:

šva ה̣

Ovaj znak naznačuje odsutnost samoglasnika i zove se tihi šva. Stoji na kraju sloga, npr.

בִּלְדָד	<i>bildād</i>	Job 2,11	Bildad
גִּלְעָד	<i>gil'ād</i>	Post 31,21	Gilead
יִצְחָק	<i>jiṣḥāq</i>	Post 17,19	Izak

(Gdje se u još 7 novih imena pojavljuje tihi šva?)

Na kraju riječi šva se ne piše osim kod slova ק – kaf na kraju riječi (vjerojatno stoga da se bolje razlikuje od slova נ – nun na kraju riječi):

בָּרֻךְ *bārûk* Baruh

Dageš forte

Udvostručenje suglasnika označuje se točkom usred slova koja se zove dageš forte (jaki dageš). Za razliku od znaka dageš lene (tihi dageš) koji ima isti izgled, dageš forte se ne pojavljuje samo kod glasova "begadkefat" (u kojima se dageš lene uvijek nalazi ako su na početku riječi) nego kod svih suglasnika osim laringala (א alef, ה he, ח het, ע ajin) i ר reš, npr.

חַגַּי	<i>ḥaggaj</i>	Ezr 5,1	Hagaj
חַנָּה	<i>ḥannâ</i>	1 Sam 1,2	Ana
סֻכּוֹת	<i>sukkôt</i>	Post 33,17	Sukot
אִיּוֹב	<i>'ijjôb</i>	Job 1,1	Job
עַזָּה	<i>'azzâ</i>	Post 10,19	Gaza

(U kojim se nabrojenim imenima dageš forte nalazi?)

Zbrka između dageš forte i dageš lene ne postoji jer dageš lene nikad nema samoglasnik ispred sebe, a dageš forte ga uvijek ima, usp.:

אַשְׁדּוֹד	'ašdôd	Jš 11,22	Ašdod
אַשּׁוּר	'aššûr	Post 2,14	Ašur

("Formula": samoglasnik + dageš = dageš fote.)

Kamec hatuf

Kad se kamec ׀ nalazi u nenaglašenom i zatvorenom slogu on je *kamec hatuf* i nema vrijednost dugačkoga "a" nego kratkoga "o", a transkribira znakom: å

U praksi se najlakše prepoznaje kad stoji ispred šva:

å: -רָבֶּ֑ - kamec + šva = kamec hatuf

npr.

יִרְבַּעַם֑ *jārâb'âm* Jeroboam

חֲכַמָּה֑ *ḥākmâ* mudrost (Izl 28,3)

Rečenice:

1. iz Post 1,3

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר
vajjómaer 'elohîm j'êhî 'ôr vaj'êhî 'ôr

(glagol: "reći" אָמַר *amar*; imenica: "Bog" אֱלֹהִים *'elohîm*; glagol: "biti" הָיָה *hajâ*; imenica: "svjetlost" אוֹר *'ôr*; glagol: הָיָה; imenica: אוֹר)

2. iz Post 2,7

וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה
vaj'êhî hā'ādām l'naefæš ḥajjâ

(glagol: הָיָה; imenica: "čovjek" אָדָם *ādām*, s članom: הָ; prijedlog smjera ili pripadnosti לְ, uz imenicu: "duša" נֶפֶשׁ *naefæš*; pridjev: "živ" חַי u ž. r.)

3. iz Post 4,9

הַשֹּׁמֵר אֶחָי אֲנֹכִי
h'somer 'āḥî 'ānokî

(upitna čestica ה, glagol: "čuvati" שָׁמַר *šāmar*, particip; imenica: "brat" אָח *'āh* s nastavkom ך- za 1. jd.; osobna zamjenica za 1. jd., duži oblik od אֲנִי *'anî*).

(10.03.08., 17.10.09.)

4. vježba

Riječi

(preostala vlastita imena koja se pojavljuju 100 ili više puta u HB):

יְהוּדָה	<i>j^ehûdâ</i>	Post 29,35	Juda
יְרוּשָׁלַיִם	<i>j^erûšālem</i>	Jš 10,1	Jeruzalem
יַעֲקֹב	<i>ja^aqob</i>	Post 25,26	Jakov
אַהֲרֹן	<i>'ah^aron</i>	Izl 4,14	Aron
שְׁלֹמֹה	<i>š^elomô</i>	2 Sam 5,14	Salomon
פְּלִשְׁתִּים	<i>p^elištîm</i>	Post 10,14	Filistejci
יְהוֹשֻׁעַ	<i>j^ehōšū^a</i>	Izl 17,9	Jošua
יֵרֵמְיָהוּ	<i>jirm^ejáhû</i>	Jr 1,11	Jeremija
מְנַשֶּׁשֶׁ	<i>m^enaššæ</i>	Post 41,51	Manaše
שְׁמוּאֵל	<i>š^emû'el</i>	1 Sam 1,20	Samuel
אַרָּם	<i>'a^arām</i>	Post 10,22	Aram
שְׁמֶרֶן	<i>šom^erôn</i>	1 Kr 16,24	Samarija
אֲדוֹם	<i>'æ^adôm</i>	Post 25,30	Edom
יְהוָה	<i>(^adonāj)</i>	Post 2,4	Jahve

Dageš forte

Udvostručenje suglasnika označuje se točkom usred slova koja se zove dageš forte (jaki dageš). Za razliku od znaka dageš lene (tihi dageš) koji ima isti izgled, dageš forte se ne pojavljuje samo kod glasova "begadkefat" (ב bet, ג gimel, ד dalet, כ kaf, פ pe, ט tau, u kojima se dageš lene uvijek nalazi ako su na početku sloga) nego kod svih suglasnika osim laringala (א alef, ה he, ח het, ע ajin) i ר reš, npr.

חַגַּי	<i>ħaggaj</i>	Ezr 5,1	Hagaj
חַנָּה	<i>ħannâ</i>	1 Sam 1,2	Ana
סֻכּוֹת	<i>sukkôt</i>	Post 33,17	Sukot
אִיּוֹב	<i>'ijjôb</i>	Job 1,1	Job
עֲזָה	<i>'azzâ</i>	Post 10,19	Gaza

(U kojim se uvodno nabrojenim imenima nalazi dageš forte?)

Zbrka između dageš forte i dageš lene ne postoji jer dageš lene nikad nema samoglasnik ispred sebe, a dageš forte ga uvijek ima, usp.:

אֲשֶׁדֶּד 'ašdôd Jš 11,22 Ašdod
אֲשֶׁשׁוּר 'aššûr Post 2,14 Ašur

("Formula": samoglasnik + dageš = dageš forte.)

Tihi šva (šva quiescens)

Suglasnik koji nema nijednog susljednog samoglasnika dobiva znak:

šva בְּ

Ovaj znak naznačuje odsutnost samoglasnika i zove se tihi šva. Stoji na kraju sloga, npr.

בִּלְדָּד bildād Job 2,11 Bildad
גִּלְעָד gil'ād Post 31,21 Gilead
יִשְׁחָק jišhāq Post 17,19 Izak

Na kraju riječi šva se ne piše osim kod slova ך – kaf na kraju riječi (vjerojatno stoga da se bolje razlikuje od slova ן – nun na kraju riječi):

בָּרֻךְ bārûk Baruh

Zvučni šva (šva mobile)

Isti znak šva (dvije točke ispod slova, npr. שְׁ) koji kao tihi šva naznačuje kraj sloga, služi također za označavanje reduciranog samoglasnika, poluglasa "e", transkribiranog kao ^e. Usp:

פְּלִשְׁתִּים p^elištîm שְׁלֹמֹה š^elomô

poluglas "e":

לְבָנוֹן l^ebānôn (Pnz 1,7) Libanon
כְּנַעַן k^ená'an (Post 9,25) Kanaan

Zvučni ili tihi šva?

U praksi je najbolje pretpostaviti tihi šva osim ako postoje posebni razlozi za zvučni šva.

Zvučni:

- 1) na početku riječi יהודה $j^e hûdâ$ Juda
- 2) drugi od dva ירמיהו $jirm^e jâhû$ Jeremija
כרמלי $karm^e lî$ iz Karmela (Nabal)
- 3) ispod dageša גבתון $gibb^e tôn$ Gibeton (Jš 19,44, područje Danova plemena)

Šva medium

ל + שלמה = לשלמה ($l^e + s^e \dots = liš \dots$) za Salomona, Salomonov

ל + יהודה = ליהודה ($l^e + j^e = lî$) za Judu, Judin

Hatef samoglasnici

Poluglas često dobiva nijansu nekog od samoglasnika, najčešće a, rjeđe æ i â. Ti "skraćeni samoglasnici", transkribirani s ^a, ^æ i ^â sastavljeni su od šva i znaka pojedinog samoglasnika (pa imaju i naziv šva compositum):

אֲ h^a (usp. Jakov, Aram); šva + patah = *hatef patah* (= poluglas "a", tj. kratko "a")

אֱ $æ$ (usp. Edom), šva + segol = *hatef segol* (= poluglas e)

אֹ $â$ (npr. מֶרְדֳּכָי $mârd^â kaj$ Mordokaj Est 2,5) šva + kamec = *hatef kamec* (= poluglas o)

Kamec hatuf

Kad se kamec אֹ nalazi u nenaglašenom i zatvorenom slogu on je *kamec hatuf* i nema vrijednost dugačkoga "a" nego kratkoga "o", a transkribira znakom: â

U praksi se najlakše prepoznaje kad stoji ispred šva:

â: -בֹּ - kamec + šva = kamec hatuf

npr.

יֶרְבֵּעַם *jārāb'ām* Jeroboam

חִכְמָה *ḥākmâ* mudrost (Izl 28,3)

Veznik vav

Veznik וּ v^e "i" kao i sve druge jednosložne riječi u pisanju se veže uz iduću riječ:

וְדָוִד *v^edāvid* „i David“

וְיֵרֵמְיָהוּ *v^ejirm^ejáhû* „i Jeremija“

Redoviti וּ oblik može se promijeniti ovisno o početku iduće riječi:

1) **ispred usnenih glasova** (labijala) ב, ג, פ, te ispred suglasnika sa (zvučnim) šva stoji וּ û

יֹסֵף וּבְנִימִן *jôsef ûbinjāmîn* Josip i Benjamin (Post 35,24)

אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה *'ah^aron ûmošæ* Aron i Mojsije (Izl 6,26)

וּשְׁלֹמֹה *ûš^elomô* i Salomon

2) s וּ j^e veznik וּ v^e veže se u וּי vî (prema pravilu o šva medium)

יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה *jišrā'el vîhûdâ* Izrael i Juda

Rečenice:

1. Iz Post 1,3

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי-אוֹר

vajjómæ^r 'elohîm j^ehî 'ôr vaj^ehî 'ôr

(glagol: "reći" אָמַר *āmar*; imenica: "Bog" אֱלֹהִים *'elohîm*; glagol: "biti" הָיָה *hajâ*; imenica: "svjetlost" אוֹר *'ôr*; glagol: הָיָה; imenica: אוֹר)

2. Iz Post 2,7

וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה

vaj^ehî hā'ādām l^enæfæš hajjâ

(glagol: **יהיה**; imenica: "čovjek" **אדם** *ādām*, s članom: **ה**; prijedlog smjera ili pripadnosti **ל**, uz imenicu: "duša" **נפש** *næfæš*; pridjev: "živ" **חי** u ž. r.)

3. Iz Post 4,9

הַשֹּׁמֵר אֶחָי אֲנֹכִי

h^ašomer 'āḥî 'ānokî

(upitna čestica **ה**, glagol: "čuvati" **שמר** *šāmar*, particip; imenica: "brat" **אח** *'āḥ* s nastavkom **י**- za 1. jd.; osobna zamjenica za 1. jd., duži oblik od **אני** *'anî*).

4. Iz Izl 3,13

וְאָמַרְתִּי לִי מַה-שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵהֶם

v^e'ām^erû-lî mâ-šš^emô mâ 'omar^alehæm

(glagol **אמר**, konsekutivni perfekt, 3. mn.; prijedlog **ל** s osobnozamjениčkim nastavkom za 1. jd **י**-; upitna zamjenica **מה** "što"; imenica **שם** "ime" s nastavkom za 3. jd. m. r. **ו**-; glagol **אמר**, imperfekt, 1. jd.; prijedlog **אל**, s nastavkom za 3. mn. **הם**-)

26.10.09., 28.10.09.

5. vježba

Segolirane imenice

Redovito je hebrejska riječ naglašena na zadnjem slogu, osim kad se pojavljuju pomoćni samoglasnici (npr. umjesto dva suglasnika na kraju: *malk* redovit je oblik מַלְךְ *máelæk* – „kralj“, a naglasak je na prvom slogu).

Kontekstualni i pauzalni oblik

Na kraju ili na pola biblijskog retka, tj. na kraju rečenice ili na kraju glavnih dijelova rečenice *posljednji naglašeni slog* ima pauzalni oblik koji ponekad donosi i promjenu samoglasnika. Na pola biblijskog retka obilježen je znakom ^ˆ *atnah*. Od promjena u vokalizaciji potječu i inačice u modernom obliku nekih bibiljskih imena (Abel, Izabela).

u kontekstu:			pauza:			
סִינִי	<i>sinaj</i>	Izl 19,2	סִינֵי	<i>sināj</i>	Izl 16,1	Sinaj
מִצְרַיִם	<i>mišrājim</i>	Post 10,6	מִצְרָיִם	<i>mišrājim</i>	Post 37,26	Egipat
הָבֵל	<i>hábæl</i>	Post 4,2b	הַבֵּל	<i>hābæl</i>	Post 4,2a	Abel
אִיזָבֵל	<i>'ízébæl</i>	1 Kr 16,31	אִיזָבֵל	<i>'ízābel</i>	1 Kr 21,11	Izabela
בֵּית לָחֶם	<i>bêt láchem</i>	Suci 17,7	בֵּית לָחֶם	<i>bêt lāhem</i>	Post 35,19	Betlehem

Štivo: Dvanaest Jakovljevih sinova (Post 35,23–26)

בְּנֵי לָאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וַיהוּדָה וְיִשְׁשַׁכָּר וְזַבּוּלֹן ²³

בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבְנֵימֵן ²⁴

וּבְנֵי בְלָהָה שִׁפְחַת רָחֵל דֵּן וְנַפְתָּלִי ²⁵

וּבְנֵי זְלֵפָה שִׁפְחַת לָאָה גָּד וְאֲשֶׁר אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יָלְדוּ לוֹ בְּפָדֵן אֲרָם ²⁶

(בְּנֵי „sinovi“, בְּכוֹר „prvorodenac“, שִׁפְחַת „sluškinja“, אֵלֶּה „ovi [su]“)

Riječi

Pet najčešćih glagola u dva najčešća oblika (3. jd. „perfekta“ i 3. jd. „vav-imperfekta“, *qatal* i *vajjiqtol*) učimo kao pojedinačne riječi, bez analize glagolskog oblika.

אָמַר	<i>'āmar</i>	Post 3,1	rekao je
דִּבְּרָה	<i>dibbær</i>	Post 12,4	govorio je

עָשָׂה	'āśâ	Post 1,31	napravio je
הִלָּךְ	<i>hālāk</i>	Post 26,26	išao je
בָּא	<i>bā'</i>	Post 6,13	došao je
וַיֹּאמֶר	<i>vajjómaer</i>	Post 2,23	onda je rekao
וַיְדַבֵּר	<i>vaj°dabber</i>	Post 8,15	onda je govorio
וַיַּעַשׂ	<i>vajjá'as</i>	Post 1,7	onda je pravio
וַיֵּלֶךְ	<i>vajjélæk</i>	Post 12,4	onda je išao
וַיָּבֹא	<i>vajjābo'</i>	Post 7,7	onda je došao

Veznici i prilozni

י	i, a, ali
כֵּן	tako / ovako
כַּאֲשֶׁר	kako
לֹא	ne / nije
כִּי	jer / da / ako
לֵאמֹר	„govoreći“/ ovako

Prijedlozi

לְ	za, s obzirom na
לּוֹ	za njega, njemu
אֶל-	k, prema
אֵלָיו	'elāv njemu

Imenice

מֶלֶךְ	kralj
נְבִיא	prorok
אֱלֹהִים	Bog
בֶּן	sin
בַּיִת	kuća

(31.03.08., 10.11.09., 14.11.09.)

6. vježba

He locale - oznaka smjera i cilja

ה- (nenaglašeno, na kraju riječi)

npr. חֶרֶב *horéb* – חֶרְבָּה *horébâ* na Horeb, do Horeba (Izl 3,1)

Glagolske rečenice

Većina hebrejskih rečenica sadrže glagol te opisuju radnju i zbivanje (i rezultat).

Jednostavna izjavna rečenica u pripovijedanju nalazi se u Post 28,9

וַיֵּלֶךְ עִשָׂו אֶל-יִשְׁמָעֵאל „onda je išao Ezav k Jišmaelu“

Redovita struktura rečenice jest: **predikat – subjekt – objekt.**

Ispred glagola mogu stajati samo veznik, prilog, ili negacija: npr. כִּי, כֵּן ili לֹא

Tako je ispred samog glagola i konsekutivni (susljedni) veznik vav koji se piše zajedno s glagolom i u „imperfektu“ tvori narativni oblik ili „narativ“ (zvan i *vajjigtól*) pri čemu se redovito podvostručuje prvi suglasnik

וַיֵּלֶךְ *vajjélæk* onda je išao tj. išao je

Više glagola u *narativu* mogu tvoriti cijeli niz u pripovijedanju, a stajat će uvijek na prvom mjestu u rečenici. Treba li zanjekati glagol, promijenit će se oblik:

וְלֹא הָלַךְ: „perfekt“ + לֹא

Zajednički subjekt može stajati na kraju više različitih narativa

npr. u 2 Sam 6,2: וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד „Onda je ustao i išao David...“

Ispred subjekta mogu doći samo kraće naznake objekta, npr. prijedlozi s osobnim nastavcima

npr. u 1 Sam 15,13: וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל „i reče mu Šaul:...“

Prijedlozi

Mogu biti:

1) **jednoslovnici**: koji se kao prefiksi spajaju s imenicom (npr. לְ)

2) **dvoslovnici**: koji se pomoću crtice makef spajaju s imenicom (npr. אֶל-)

3) **samostalni**: - jednostavni: תַּחַת ispod

- složeni: לְפָנַי ispred („pred licem“), בְּקִרְבִּי usred (u sredini) = בֵּין u

4. וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל אֶל-שָׂאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׂאוּל 1 Sam 15,13
5. וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה Izl 17,10
6. וַיִּלְךָ יִצְחָק אֶל-אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ-פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה Post 26,1
7. וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר Post 21,1

(31.03.08., 10.11.09., 14.11.09.)

7. vježba

1. Riječi

Ostalih 5 najčešćih glagola u „perfektu“ i „vav-imperfektu“:

Glagoli

נָתַן	<i>nātan</i>	dati
לָקַח	<i>lāqah</i>	uzeti
הָיָה	<i>hājâ</i>	biti
רָאָה	<i>rā'â</i>	vidjeti
שָׁמַע	<i>šāma'</i>	čuti
וַיִּתֵּן	<i>vajjittæn</i>	„onda je dao“
וַיִּקַּח	<i>vajjiqqah</i>	„onda je uzeo“
וַיְהִי	<i>vaj'hî</i>	„onda je bio; onda se zbilo“ (kod ׀ nakon veznika ׀ dageš forte redovito se izostavlja)
וַיִּרְאֶה	<i>vajjar'</i>	„onda je vidio“
וַיִּשְׁמַע	<i>vajjišma'</i>	„onda je čuo“

Prijedlozi	Gramatičke čestice	Pokazna zamjenica
בּ <i>b^e</i> u / pomoću	אֲשֶׁר <i>'ašær</i> koji, koja, koje/ da / jer	זֶה <i>zæ</i> ovaj
כִּי <i>k^e</i> kao	אֶת־ / ׀־ <i>'æt-</i> objektna	זֹאת <i>zo't</i> ova / ovo
לְ <i>l^e</i> prema / za	אֵת <i>'et</i> čestica	
עַל <i>'al</i> na / protiv / zbog	הַ + ׀ <i>ha +</i> član	אֵלֶּה <i>'éllæ</i> ovi / ove
עִם <i>'im</i> s	דָּגֵשׁ <i>dageš</i>	
בֵּין <i>bên</i> između	פֹּרֵט <i>forte</i>	
תַּחַת <i>táħat</i> ispod / umjesto		

Imenice

אִישׁ <i>'iš</i>	netko, muškarac, svatko
אִשָּׁה <i>'iššâ</i>	žena, ženska osoba
בָּנִים <i>bānîm</i>	sinovi / djeca

בַּת	<i>bat</i>	kóci
צֶאֱן	<i>šo'n</i>	ovce (stoka sitnog zuba)
בָּקָר	<i>bāqār</i>	goveda
עַם	<i>'am</i>	narod
כֹּהֵן	<i>kohen</i>	svećenik
רֹאשׁ	<i>ro'sh</i>	glava / vrh
קוֹל	<i>qôl</i>	glas / zvuk
דְּבַר	<i>dābār</i>	riječ / događaj / stvar
צְבָא	<i>šābâ</i>	vojska
אֶרֶץ	<i>'éræš</i>	zemlja
חֵכְמָה	<i>hākmâ</i>	mudrost
שְׁלוֹם	<i>šālôm</i>	mir, blagostanje, spasenje
גָּדוֹל ili גְּדוֹל	<i>gādôl / gādol</i>	velik (pridjev pripada u imenske tvorevine u hebrejskom jeziku.)

2. Član

U hebrejskom postoji samo određeni član. Redovito se koristi u prozi. Spojen je kao prefiks s imenicom i bez obzira na rod i broj glasi הַ sa susljednim dageš forte (npr. הַמֶּלֶךְ)

a) Kad je imenica određena (član, vlastito ime, osobni nastavak) i pridjev će imati član:

הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל veliki kralj (2 Kr 18,19)
בְּנוֹ הַגָּדוֹל njegov (naj)stariji sin (Post 27,1)

b) Reš הַ i laringali (א, ה, ח, ע) ne mogu biti podvostručeni pa kod njih dageš forte otpada.

- ispred הַ, אַ i עַ patah se produžuje u kamec:

הַרְאֵשׁ	glava	Lev 1,8
הַאֱלֹהִים	Bog	Post 5,22
הַעֲמוֹנִי	Amonac	1 Sam 11,1

- kod הַ i חַ podvostručenje jednostavno izostaje:

הַהוּא	onaj (osobna zamjenica s članom)
הַחֲכָמָה	mudrost

- ako se pod ה, ע ili ה nalazi nenaglašeni kamec, (ה, ע ili ה), onda se umjesto pataha potpisuje segol:

הַהַרִים brda (Post 7,19)

c) Kad se prijedlozi ל, כ, ב i ל nađu pred članom, ה izostaje, a prijedlog preuzima samoglasnik od člana, npr.

לְ + הַ + מֶלֶךְ = לְמֶלֶךְ za kralja, kralju (dativ)
בְּ + אֶרֶץ = בְּאֶרֶץ u zemlji
כַּ + דְּבָרִים הָאֵלֶּה = כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה prema tim riječima

d) Veznik וְ „i“ pred članom se ne mijenja:

וְהַמֶּלֶךְ i kralj

3. Objektna čestica (akuzativni znak)

a) sam za se glasi

אֶת 'et

Najčešće se međutim veže uz imenicu crticom maqqef i gubi naglasak

אֶתְ 'æt

S nastavcima redovito poprima oblik 'ot- (npr. s nastavkom za 3. jd. m.)

אֹתוֹ 'otô „njega“

b) U prozi ovaj znak stoji slično prijedlogu pred imenicama koje su određene (vlastito ime, član, osobni nastavak ili u složenici s takvim imenicama). Inače se objektna čestica ne stavlja.

Primjeri:

כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל

Kad je Jakov vidio Rahelu... (Post 29,10)

וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי

I uze David Filistejčevu glavu (1 Sam 17,54)

וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חֲכָמָה לְשֹׁלֹמֹה

I dao je Bog mudrost Salomonu (1 Kr 5,9)

Rečenice

1. וַיְדַבֵּר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד: 1 Sam 17,23
2. וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְיוּ מֵדִיָּן חֲתָן מֹשֶׁה Izl 18,1a

את כל-אשר עשה אלהים למֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ

3. וַיַּעַשׂ שְׂמוּאֵל אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וַיָּבֵא בֵּית לֶחֶם 1 Sam 16,4a
4. וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: 1 Kr 4,1
5. הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְרֵמְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל-כְּרוֹךְ בֶּן-נְרִיָּה Jr 45,1a
6. וַיְהִי אַחַר דִּבְרֵי יְהוָה אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-אִיּוֹב Job 42,7

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אֱלִיפַז הַתִּימְנִי

7. וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אֲבָרָם בְּנוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-הָרָן בֶּן-בְּנוֹ Post 11,31a

וְאֵת שָׂרִי כַלְתּוֹ אִשְׁתֵּי אֲבָרָם בְּנוֹ

riječi: חֵתָן = tast; אַחַר = nakon; כַּלְתּוֹ = njegova snaha

28.11.09., 16.12.09.

8. vježba

1. Riječi

U rječniku stoji korijen glagola koji se obično čita kao 3. jd. m. r. perfekta (a-a najčešće).

זכר sjetiti se / misliti na / spomenuti se

כרת odsjeći

כתב pisati

פקד pobrinuti se za / pohoditi

שמר čuvati / obdržavati

2. Glagoli: Qal perfekt

(qatal, aformativni oblik)

jd. 3. m.	כָּתַב	<i>kātab</i>	napisao je	I. <i>ā</i> II. <i>a</i> III.
3. ž.	כָּתְבָה	<i>kāt^ebâ</i>	napisala je	I. <i>ā</i> II. ^e III. <i>â</i>
2. m.	כָּתַבְתָּ	<i>kātábtá</i>	napisao si	I. <i>ā</i> II. <i>á</i> III. <i>tá</i>
2. f.	כָּתַבְתְּ	<i>kātabt</i>	napisala si	I. <i>ā</i> II. <i>a</i> III. <i>t</i>
1.	כָּתַבְתִּי	<i>kātábtî</i>	napisao/la sam	I. <i>ā</i> II. <i>á</i> III. <i>tî</i>
mn. 3.	כָּתְבוּ	<i>kāt^ebû</i>	napisali/e su	I. <i>ā</i> II. ^e III. <i>û</i>
2. m.	כָּתַבְתֶּם	<i>k^etabtæm</i>	napisali ste	I. ^e II. <i>a</i> III. <i>tæm</i>
2. ž.	כָּתַבְתֶּן	<i>k^etabtæn</i>	napisale ste	I. ^e II. <i>a</i> III. <i>tæn</i>
1.	כָּתַבְנוּ	<i>kātábnû</i>	napisali/e smo	I. <i>ā</i> II. <i>á</i> III. <i>nû</i>

Nastavci („aformativi“) dijelom su samoglasnički (počinju samoglasnikom), dijelom su suglasnički (počinju suglasnikom).

Samoglasnički nastavci

הַ - -â (3. jd. ž.) i וּ - -û (3. mn.)

naglašeni su. Samoglasnik u prethodnom slogu skraćuje se u zvučno šva.

Među suglasničkim nastavcima ת־ -*t* sastoji se od samo jednog suglasnika koji s 3. slovom glagolske osnove tvori dvostruko zatvoreni slog.

Nastavci ת־ -*ta* (2. jd. ž.) i תִּי־ -*tî* (1. jd.) i נִי־ -*nî* (1. mn.) nisu naglašeni.

Nastavci תֵּם־ -*tém* i תֵּן־ -*tén* (2. mn. m. i ž., tzv. teški nastavci) uvijek su naglašeni zbog čega se samoglasnik u prvom slogu osnove skraćuje u zvučno šva ($\bar{a} > \text{e}$).

Za domaću zadaću: po skupinama napišite perfekt glagola:

1. זכר
2. כרת
3. פקד
4. שמר

02.12.09., 16.12.09.

9. vježba

Uvodne rečenice:

Iz 7,14b

הַעֲלֵמָה הָרָה וַיִּלְדֶּת בֵּן וְקָרְאת שְׁמוֹ עִמָּנוּ אֵל

'*almâ* – djevojka, djevica; *hārâ* – trudna (pridjev, jd. ž. r.), *jolédæt* – ona koja rađa (ptcp. jd. ž. r.), *qārā'* – proglasiti (pf. 2. l. ž. r.) *šem* – ime + -ô (3. l. jd. m. r.), '*immānû* = 'im (prijedlog „s“) + -nû (1. l. mn.)

iz Iz 9,5a

בֵּן נִתַּן-לָנוּ

(נתן – dati; „i“ – „a“ „nifal“ = pasiv, *lānû* = *l^e + nû* - za + 1. l. mn.)

Ponavljanje: Qal perfekt

jd. 3. m.	כָּתַב	<i>kātab</i>	napisao je	I. <i>ā</i> II. <i>a</i> III.
3. ž.	כָּתְבָה	<i>kāt^ebâ</i>	napisala je	I. <i>ā</i> II. <i>^e</i> III. <i>â</i>
2. m.	כָּתַבְתָּ	<i>kātábtā</i>	napisao si	I. <i>ā</i> II. <i>á</i> III. <i>ta</i>
2. f.	כָּתַבְתְּ	<i>kātabt</i>	napisala si	I. <i>ā</i> II. <i>a</i> III. <i>t</i>
1.	כָּתַבְתִּי	<i>kātábtî</i>	napisao/la sam	I. <i>ā</i> II. <i>á</i> III. <i>tî</i>
mn. 3.	כָּתְבוּ	<i>kāt^ebû</i>	napisali/e su	I. <i>ā</i> II. <i>^e</i> III. <i>û</i>
2. m.	כָּתַבְתֶּם	<i>k^etabtæm</i>	napisali ste	I. <i>^e</i> II. <i>a</i> III. <i>tæm</i>
2. ž.	כָּתַבְתֶּן	<i>k^etabtæn</i>	napisale ste	I. <i>^e</i> II. <i>a</i> III. <i>tæn</i>
1.	כָּתַבְנוּ	<i>kātábnû</i>	napisali/e smo	I. <i>ā</i> II. <i>á</i> III. <i>nû</i>

Vježba: זכר, כרת, פקר, שמור

Prijedlozi s osobnozamjeničkim sufiksima

(osobnim nastavcima)

לְ *l^e* – za, בְּ *b^e* – u, עִמָּ *'im – s*, אִתְּ *'et – s*.

1. jd.	לִי	za mene	בִּי	u meni	עִמָּי / אִתִּי	sa mnom
2. jd. m.	לְךָ	za tebe	בְּךָ	u tebi	עִמָּךָ / אִתְּךָ	s tobom

3. jd. m.	לּוֹ	za njega	בּוֹ	u njemu	עִמּוֹ / אִתּוֹ	s njim
3. jd. ž.	לָהּ	za nju	בָּהּ	u njoj	עִמָּהּ / אִתָּהּ	s njom
1. mn.	לָנוּ	za nas	בָּנוּ	u nama	עִמָּנוּ / אִתָּנוּ	s nama
2. mn. m.	לָכֶם	za vas	בְּכֶם	u vama	עִמָּכֶם / אִתְּכֶם	s vama
3. mn. m.	לָהֶם	za njih	בָּם	u njima	עִמָּם / אִתָּם	s njima

Nastavci za množinu dolaze na ove prijedloge:

אֵל 'el – k, prema; עַל 'al – na, protiv; לִפְנֵי lifnê – ispred, אַחַר 'aḥar – iza

1. jd	אֵלַי	k meni	עָלַי	na meni	לִפְנֵי	preda mnom	אַחֲרַי	za mnom
2. jd. m.	אֵלֶיךָ	k tebi	עָלֶיךָ	na tebi	לִפְנֵיךָ	pred tobom	אַחֲרֶיךָ	za tobom
3. jd. m.	אֵלָיו	k njemu	עָלָיו	na njemu	לִפְנָיו	pred njim	אַחֲרָיו	za njim
3. jd. ž.	אֵלֶיהָ	k njoj	עָלֶיהָ	na njoj	לִפְנֶיהָ	pred njom	אַחֲרֶיהָ	za njom

Kod tzv. nastavaka za množinu u 3. jd. m. r. arhaični jod izgubio je svoju vrijednost pa se ne čita (i može se izostaviti u transkripciji):

אֵלָיו 'elā(j)v

'elāv k njemu 'ālāv na njemu l^efanāv pred njim 'aḥ^arāv za njim

Pokazna zamjenica

Pokazna zamjenica זֶה (jd. m. r.), זֵאת (jd. ž. r. ili apstraktno, s. r.), אֵלֶּה (mn. m. / ž.) može stajati:

1) **samostalno** (umjesto imenice kao objekt), npr:

Faraon reče Josipu: Bog ti je objavio אֶת־כָּל־זֵאת (Post 41,39)

Moja je ruka učinila אֶת־כָּל־אֵלֶּה (Iz 66,2)

2) ili kao **prijdev**, s članom poslije imenice, npr:

הָאֵלֶּה הַדְּבָרִים (Post 29,13) ove riječi (stvari, događaji)

Sintaksa

a) **Redovito se predikat slaže u rodu i broju sa subjektom.** Moguće je da se glagol u jednini na početku rečenice odnosi na više subjekata:

וַיִּרְאֵהוּ אֶת־ אַהֲרֹן
וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

I vidio je Aron
i svi sinovi Izraelovi Mojsija (Izl 34,30)

b) Pripovijedanje se sastoji od niza vav-imperfekata (*vajjiqtol*, „narativ“) što odgovara dječjem govoru: „onda... onda... onda...“. Niz glavnih rečenica u prijevodu se može raščlaniti u zavisne (najčešće vremenske).

וַיָּבֵא שְׁמוּאֵל אֶל־ שָׁאוּל וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל (1 Sam 15,13)

(I došao je Samuel k Šaulu, i rekao mu je Šaul...=) Kad je Samuel došao k Šaulu, reče mu Šaul...

c) Pripovijedanje često započinje uvodnim וַיְהִי „i bude / i dogodi se“ što odgovara pripovjedačkom početku „bilo jednom“ i u prijevodu se može izostaviti ako slijedi rečenica s vlastitim predikatom

וַיְהִי בְּעֶרְבַּי וַיִּקַּח אֶת־ לֵוִי בָּתוּר (Post 29,23)

(I dogodi se navečer, i uze Leu, svoju kćer... =) A navečer uzme svoju kćer Leu...

d) Subjekt može stupiti na prvo mjesto u rečenici (ispred glagola) kad je naglašen:

וַיֹּסֵף הָיָה בְּמִצְרַיִם (Izl 1,5)

Josip je međutim (već) bio u Egiptu.

וַיְהִי נָתַן וַיְהִי לְקַח

Jahve (Gospodin) dao, Jahve (Gospodin) uzeo

Imenske rečenice

Osim glagolskih rečenica u hebrejskom jeziku Biblije postoje i rečenice bez glagolskog predikata. To su tzv. imenske rečenice kojih jezgru čine dvije imenice ili slično, npr.

אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב = Ovo su sinovi Jakovljevi. (Post 35,26)

Imenske rečenice izriču: postojanje, istovjetnost, opis. Npr. 2 Sam 13,3:

וַיִּהְיֶה אִמֹּן רֵעַ Imaše Amnon prijatelja

... וַיִּשְׁמוּ יֹנָדָב po imenu Jonadab...

וַיִּהְיֶה אִישׁ חָכָם מְאֹד: a Jonadab bijaše čovjek mudar veoma.

Poredak riječi u imenskim rečenicama nije strogo određen. Usp.

Post 32,7 (S – P):

Bili smo kod tvoga brata Ezava. Dolazi ti ususret עִמּוֹ וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ (i četiri stotine momaka [bijahu] s njim)

Post 33,1 (P – S):

Kad Jakov podiže oči, ugleda Ezava kako dolazi וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ (i s njim [bijahu] četiri stotine momaka).

Vježba čitanja:

Ps 23,1b-3: Gospodin [je] pastir moj. Neću oskudijevati

1b	יְהוָה רֹעִי לֹא אֶחְסָר
2a	בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי
2b	עַל־מִי מְנַחֹת יִנְהַלֵּנִי
3a	נַפְשִׁי יִשׁוּבֵב
3b	יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי־צֶדֶק לְמַעַן שְׂמוֹ

Domaća zadaća: analizirati i prevesti rečenice iz sintakse (a, b, c, d)

15.12.2009., 16.12.2009.

Primjeri QAL perfekta

	שָׁכַב (leći)	סָגַר (zatvoriti)	שָׁבַר (razbiti)	Paradigma
3. l. jd. m. r.	שָׁכַב legao je	סָגַר zatvorio je	שָׁבַר razbio je	□□□ □□□
3. l. jd. ž. r.	שָׁכְבָה legla je	סָגְרָה zatvorila je	שָׁבְרָה razbila je	ה□□□ □□□
2. l. jd. m. r.	שָׁכַבְתָּ legao si	סָגַרְתָּ zatvorio si	שָׁבַרְתָּ razbio si	ת□□□ □□□
2. l. jd. ž. r.	שָׁכַבְתְּ legla si	סָגַרְתְּ zatvorila si	שָׁבַרְתְּ razbila si	ת□□□ □□□
1. l. jd. zajed.*	שָׁכַבְתִּי legao/la sam	סָגַרְתִּי zatvorio/la sam	שָׁבַרְתִּי razbio/la sam	תִּי□□□ □□□
3. l. mn. zajed.	שָׁכְבוּ legli su	סָגְרוּ zatvorili su	שָׁבְרוּ razbili su	ו□□□ □□□
2. l. mn. m. r.	שָׁכַבְתֶּם legli ste	סָגַרְתֶּם zatvorili ste	שָׁבַרְתֶּם razbili ste	תֶּם□□□ □□□
2. l. mn. ž. r.	שָׁכַבְתֶּן legle ste	סָגַרְתֶּן zatvorile ste	שָׁבַרְתֶּן razbile ste	תֶּן□□□ □□□
1. l. mn. zajed.*	שָׁכַבְנוּ legli smo	סָגַרְנוּ zatvorili smo	שָׁבַרְנוּ razbili smo	נו□□□ □□□

* 1. lice jednine i množine su jednaki za muški i za ženski rod

◀ – označava gdje je naglasak

10. vježba

Osobne zamjenice

1. jd.	אֲנֹכִי	'ānokî	ja
(zajedničko)	אֲנִי	' ^a nî	- " -
2. jd. m.	אַתָּה	'attâ	ti (m. r.)
2. jd. ž.	אַתְּ	'att	ti (ž. r.)
3. jd. m.	הוּא	hû'	on
3. jd. ž.	הִיא	hî'	ona
1. mn.	אֲנַחְנוּ	' ^a náħnû	mi
(zajedničko)	נַחְנוּ	náħnû	- " -
2. mn. m.	אַתֶּם	'attæm	vi (m. r.)
2. mn. ž.	אַתֶּנָּה	'atténa	vi (ž. r.)
3. mn. m.	הֵמָּה	hémmâ	oni
	הֵם	hem	- " -
3. mn. ž.	הֵנָּה	hénnâ	one

(Mî is who, hû' is he, hî' is she.)

Ovi oblici stoje samo u značenju nominativa i mogu se spojiti s članom ׀, veznikom ׀ i upitnom česticom ׀ (te s kasnom odnosnom česticom ׀ · ׀). U značenju genitiva i akuzativa rabe se osobnozamjenički sufiksi (skraćeno: osobni nastavci).

Upotreba osobne zamjenice:

1) Često je dio imenske rečenice, a u glagolskoj rečenici, slično hrvatskom jeziku, **ističe subjekt koji je već naznačen predikatom:**

וַיֹּאמֶר טוֹב אֲנִי אֶכְרַת אִתְּךָ בְּרִית

I rekao je: „Dobro. Ja ću sklopiti s tobom savez.“ (2 Sam 3,13; David Abneru, vojskovođi Šaulovu)

2) Zamjenica za 3. jd. može **istaknuti imenicu uz koju stoji kao apozicija**, npr.

לֵכֵן יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא לָכֶם אוֹת

(Stoga, dat će Gospodin, on sam, vama znak =) Zato, sam će vam Gospodin dati znak (Iz 7,14)

Particip

Hebrejski glagol može imati aktivni i pasivni particip koji se mijenja prema rodu (m./ž.), broju (jd./mn.) te prema obliku (samostalni – st. abs. / složenički – st. cs.).

Aktivni particip obilježavaju samoglasnici o – e:

כָּתֵב *koteb* – onaj koji piše (pišući),

Pasivni particip je obilježen samoglasnicima a – u:

כָּתוּב *kātûb*

Samoglasnici „o“ i „u“ ostaju nepromjenjivi. Samoglasnici „e“ i „a“ bit će skraćeni u šva mobile kad riječ primi nastavke. Nastavci su isti kao i kod imenica i pridjeva:

	Muški rod		Ženski rod	
	samostalno	u složenici	samostalno	u složenici
AKTIVNI PARTICIP				
jednina:	כָּתֵב		כָּתְבָה	כָּתְבַת
			češće:	כָּתְבַת
množina:	כָּתְבִים	כָּתְבֵי	כָּתְבוֹת	
PASIVNI PARTICIP				
jednina:	כָּתוּב	כָּתוּב	כָּתוּבָה	כָּתוּבַת
množina:	כָּתוּבִים	כָּתוּבֵי	כָּתוּבוֹת	

Particip služi kao:

1. atribut (poput pridjeva):

לֵב שֹׁמֵעַ

„srce koje sluša“ = pronicavo srce (KS, 1 Kr 3,9)

2. imenica:

הַשֹּׁפְטִים

„oni koji sude“ = suci (Rut 1,1)

3. predikat u imenskoj rečenici (za svako vrijeme)

a) 1 Sam 11,12 (narod Samuelu)

מִי הָאֹמֵר שָׂאוּל יִמְלֹךְ עָלֵינוּ

Tko je to rekao: Šaul će kraljevati nad nama?

b) Zah 2,6 (Zaharija čovjeku u viđenju)

אָנָּה אַתָּה הַלֵּךְ

Kamo ideš?

c) Br 24,14 (prorok Bileam kralju Balaku)

וַעֲתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי

A sada, evo, poći ću k svome narodu.

Pridjev

טוב „dobar“; גדול „velik“

	Muški rod		Ženski rod	
	samostalno	u složenici	samostalno	u složenici
jednina:	טוב		טובה	טובת
množina:	טובים	טובי	טובות	
jednina:	גדול	גדול	גדולה	גדולת
množina:	גדולים	גדולי	גדולות	

Upotreba:

1) Atribut dolazi uvijek poslije imenice:

גדול איש – velik čovjek

2) Ako je imenica određena (npr. članom) onda i atribut ima član

הַגָּדוֹל הָעַם – (taj) velik narod

3) Kao predikat pridjev obično stoji ispred imenice:

הוא קדש ליהוה – on je posvećen Gospodinu (Br 6,8)

Rečenice

Post 21,1

וַיְהִי־הוּא פֶקֶד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר
וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר:

Post 3,12

וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי
הוּא נְתַנְה־לִּי מִן־הָעֵץ:

(12.01.10., 18.01.10., 19.01.10.)

11. vježba

בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה

glagol בָּרַךְ – blagosloviti (piel, imperativ, ž. r.)

imenica נֶפֶשׁ – duša, (imenica ž. r, s osobnim nastavkom za 1. jd. ם-)

אֶת (את) – znak za objekt

יְהוָה – vlastito ime Jahve (qere perpetuum sa samoglasnicima od ^adonāj)

„Imperfekt“

(*jīqtol*, preformativna konjugacija)

Perfekt koji prima nastavke (aformative) morfološki se razlikuje od imperfekta koji lice, rod i broj određuje predloščima (preformativima), a djelomično i nastavcima (-i, -u, -na).

Pravilni glagol ravna se po ovom uzorku:

Lice	Oblik	Transkr.	Prijevod	Formula
3. jd. m.	יִכְתֹּב	<i>jiktob</i>	pisat će (on) (bude pisao)	<i>jī</i> I. II. o III.
3. jd. ž.	תִּכְתֹּב	<i>tiktob</i>	pisat će (ona) (bude pisala)	<i>tī</i> I. II. o III.
2. jd. m.	תִּכְתֹּב	<i>tiktob</i>	pisat ćeš (m.) (budeš pisao)	<i>tī</i> I. II. o III.
2. jd. ž.	תִּכְתְּבִי	<i>tikt^ebî</i>	pisat ćeš (ž.) (budeš pisala)	<i>tī</i> I. II. ^e III. <i>î</i>
1. jd. (z)	אֶכְתֹּב	<i>'æktob</i>	pisat ću (budem pisao/la)	<i>'æ</i> I. II. o III.
3. mn. m.	יִכְתְּבוּ	<i>jikt^ebû</i>	pisat će (oni) (budu pisali)	<i>jī</i> I. II. ^e III. <i>û</i>
3. mn. ž.	תִּכְתְּבֵנָה	<i>tiktóbnâ</i>	pisat će (one) (budu pisale)	<i>tī</i> I. II. ó III. <i>nâ</i>
2. mn. m.	תִּכְתְּבוּ	<i>tikt^ebû</i>	pisat ćete (m.) (budete pisali)	<i>tī</i> I. II. ^e III. <i>û</i>
2. mn. ž.	תִּכְתְּבֵנָה	<i>tiktóbnâ</i>	pisat ćete (ž.) (budete pisale)	<i>tī</i> I. II. ó III. <i>nâ</i>
1. mn. (z)	נִכְתֹּב	<i>niktob</i>	pisat ćemo (budemo pisali/le)	<i>ni</i> I. II. o III.

Postoji osam različitih oblika u imperfektu budući da su u jd. 3. ž. i 2. m. te u mn. 3. ž. i 2. ž. jednaki. Prvo lice ima samo jedan oblik za oba roda.

Predložak (preformativ) veže se s prvim radikalom, koji nema samoglasnika, u zatvoreni slog. Glas u tom slogu jest „i“ osim nakon alefa u 1. jd. gdje se nalazi „æ“. Samoglasnik u glagolskoj osnovi jest „o“.

Samoglasnički nastavci –î (2. jd. ž.r.) i –û (2. i 3. mn. m.r.) nose naglasak pa se prethodni slog skraćuje: samoglasnik osnove postaje zvučni šva.

Imperfekt je nesvršeni vid glagola. U uporabi označava:

- 1) budućnost
- 2) ponavljane ili trajne radnje u sadašnjosti ili prošlosti
- 3) obvezu ili mogućnost

Napišite imperfekt za glagole:

1. זָכַר
2. כָּרַת
3. פָּקַד
4. שָׁמַר

Rečenice:

Post 21,1

וַיְהִי־הוּא פָקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר
וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר

Post 3,12

וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי
הוּא נְתַנְה־לִּי מִן־הָעֵץ

Post 17,10

זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ

Izl 3,11

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל־פָּרְעֹה

(18.01.10.)

12. vježba

1. Vau-imperfekt

(konsekutivni imperfekt, pripovjedačko glagolsko vrijeme, narativ)

Kao posebno glagolsko „vrijeme“ koristi se i vau-imperfekt (pripovjedni oblik, narativ).

Vežnik ך sa samoglasnikom „a“ (patah) veže se uz prvi suglasnik kojeg s pomoću dageš forte podvostručuje. Alef je poseban slučaj jer se ne može udvostručiti, pa se patah produžuje u kamec.

3. jd. m.	וַיִּכְתֹּב	vajjiktob	onda je pisao
3. jd. ž.	וַתִּכְתֹּב	vattiktob	onda je pisala
2. jd. m.	וַתִּכְתֹּב	vattiktob	onda si pisao
2. jd. ž.	וַתִּכְתְּבִי	vattikt ^l bî	onda si pisala
1. jd. zajed.	וָאֶכְתֹּב	vā'ektob	onda sam pisao/la
3. mn. m.	וַיִּכְתְּבוּ	vajjikt ^l bû	onda su pisali
3. mn. ž.	וַתִּכְתְּבֶנָּה	vattiktóbnâ	onda su pisale
2. mn. m.	וַתִּכְתְּבוּ	vattikt ^l bû	onda ste pisali
2. mn. ž.	וַתִּכְתְּבֶנָּה	vattiktóbnâ	onda ste pisale
1. mn. zajed.	וַנִּכְתֹּב	vanniktob	onda smo pisali/e

2. Imperativ

Imperativ je po svom obliku nalik na 2. lice imperfekta samo nema predložka i šva nakon prvog radikala postaje zvučni. Susretu li se dva zvučna šva jedan za drugim prvi prema pravilu o šva medium postaje glas „i“ (hirek), a drugi se ne čita.

a) Imperativ pravilnih glagola

כתב = pisati; שמע = čuti

jd. m.	כֹּתֵב	k ^l tob	piši!	שְׁמַע	š ^l ma'	čuj!
jd. ž.	כֹּתְבִי	kitbî	piši!	שְׁמַעִי	šim'î	čuj!
mn. m.	כֹּתְבוּ	kitbû	pišite!	שְׁמַעוּ	šim'û	čujte!
mn. ž.	כֹּתְבֶנָּה	k ^l tóbnâ	pišite!	שְׁמַעְנָה	š ^l má'nâ	čujte!

b) Imperativ nepravilnih glagola

	הִלַּךְ (hodati)	נָתַן (dati)	לָקַח (uzeti)	אָמַר (reći)	דִּבֶּר (govoriti)
jd. m.	לִּיךְ	תֵּן	קַח	אָמַר	דִּבֶּר
jd. ž.	לְכִי	תְּנִי	קַחִי	אָמְרִי	דִּבְרִי
mn. m.	לְכוּ	תִּנּוּ	קַחוּ	אָמְרוּ	דִּבְרוּ

Vježbe

Napišite vau-imperfekt i imperativ:

1. זָכַר
2. כָּרַת
3. פָּקַד
4. שָׁמַר

Rečenice

1. Post 3,12

וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתַתָּה לִּי מִן־הָעֵץ

2. Post 17,10

זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ

3. Izl 3,11

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךְ אֶל־פָּרְעֹה

25.01.10., 29.01.10.